

اخلاق شهروندان دنیای مجازی
با تمرکز بر قرآن و نهج البلاغه

www.ketab.ir

نویسنده: مریم صانع پور

۱۳۹۶

سرشناسه: صانع‌پور، مریم، ۱۳۳۳ -

عنوان و نام پدیدآور: اخلاق شهروندان دنیای مجازی با تمرکز بر قرآن و نهج البلاغه / مریم صانع‌پور.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات بنیاد نهج البلاغه، ۱۳۹۶.

فروست: سلسله انتشارات بنیاد نهج البلاغه، ۱۹۱.

شماره شابک دوره: ۹۷۸۶۰۰۵۰۷۶۸۸۲ شماره شابک: ۹۷۸۶۰۰۵۰۷۶۸۷۵

موضوع: رسانه‌های گروهی - جنبه‌های اخلاقی

موضوع: اسلام در رسانه‌های گروهی

شناسه افزوده: بنیاد نهج البلاغه

مشخصات ظاهری: ۳۶۷ص.

اخلاق شهروندان دنیای مجازی

با تمرکز بر قرآن و نهج البلاغه

نویسنده: مریم صانع‌پور

انتشارات: بنیاد نهج البلاغه، پژوهش‌های دانشگاهی

ویرت چاپ: چاپ نخست، بهار ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شماره شابک دوره: ۹۷۸۶۰۰۵۰۷۶۸۸۲ شماره شابک: ۹۷۸۶۰۰۵۰۷۶۸۷۵

فروست: ۱۹۱ (سلسله کتاب‌های اخلاق در نهج البلاغه - ۱)

طراح جلد: فرزاد بیب

طراح و صفحه‌آرا: مهدی مهدی

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس، کوچه شهید بهمن محمودی، کوچه اسکویی، کاشی ۳.

شماره‌های تماس: ۸۸۹۰۹۸۶۲، ۸۸۹۰۹۸۶۲، ۲۲۷۱۰۲۷۹، ۲۲۷۵۸۶۷۵ دورنگار: ۲۲۷۵۵۵۰۱

دفتر قم: ۲۷۷۴۲۵۹۴-۰۲۵ دفتر مشهد: ۰۵۱-۳۸۵۵۵۱۱۰

نشانی‌های اینترنتی: www.nahjpub.ir www.Nahjolbalagheh.ir

حق چاپ برای انتشارات بنیاد نهج البلاغه محفوظ است.

این اثر به سفارش انتشارات بنیاد نهج البلاغه در گروه پژوهشی نهج البلاغه تهیه و تدوین شده است.

فهرست

۱۱	پیسگزار
۱۳	مقدمه
۱۵	مقدمه مؤلف
۲۳	فصل اول: الزام‌ها و امکانات ارتباطی دنیای مجازی
۲۵	۱. معنایی بودن
۲۷	۲. هوش مصنوعی
۲۷	۳. جهانی‌سازی
۲۹	۴. چندصدایی بودن و تنوع اخلاقی
۳۲	۵. فرصت‌های اخلاقی دنیای مجازی
۳۷	۶. تهدیدهای اخلاقی دنیای مجازی
۳۹	۷. نظریه‌های اخلاقی هماهنگ با دنیای مجازی
	فصل دوم: مبانی انسان‌شناسانه قرآن و نهج‌البلاغه برای زیست اخلاقی در
۴۱	ارتباطات جهانی
۴۳	مقدمه
۴۴	۱. آموزه‌های فطری اخلاق در اسلام
۴۷	۲. فرازمانی و فرامکانی بودن آموزه‌های قرآن
۵۰	۳. فطرت مشترک شهروندان دنیای مجازی
۶۱	۴. به‌رسمیت‌شناختن همه انسان‌ها
۶۵	۵. برابری و برادری میان انسان‌ها

۷۵	۶. اعتدال گرایی و حق جویی ذاتی انسان‌ها.....
۹۴	۷. آزادی انتخاب و استقلال رأی.....
۱۰۸	۸. تبیین و استدلال مبتنی بر عقلانیت حق جویانه.....
۱۳۰	۹. نتیجه‌گیری.....
۱۳۳	فصل سوم: زمینه‌های زیست اخلاقی بر مبنای انسان‌شناسی قرآن و نهج البلاغه.....
۱۳۵	مقدمه.....
۱۴۰	۱. رحمت و رأفت عمومی.....
۱۵۴	۲. فراگیری وحدت.....
۱۷۴	۳. امنیت و صلح.....
۱۷۸	۴. عدالت.....
۲۱۶	۵. تربیت اخلاقی.....
۲۲۷	۶. نتیجه‌گیری.....
	فصل چهارم: طراحی اصول اخلاق ارتباطی دنیای مجازی با تأکید بر قرآن و نهج البلاغه.....
۲۲۹	مقدمه.....
۲۳۱	۱. بایسته‌ها.....
۲۳۲	۱-۱. صداقت در گفتار و کردار.....
۲۳۹	۱-۲. احسان به یکدیگر.....
۲۵۱	۱-۳. احترام به حق مالکیت انسان‌ها.....
۲۵۴	۱-۴. مودت‌افزایی میان مردم.....
۲۶۱	۱-۵. توصیه به فضائل و نهی از رذائل.....
۲۷۱	۱-۶. مدارا در مقابل خطاکاران و بخشش ایشان.....
۲۷۷	۱-۷. امانت‌داری و قضاوت عادلانه.....
۲۹۰	۱-۸. وفاداری به پیمان و پیمانه.....
۲۹۹	۲. نبایسته‌ها.....
۲۹۹	۲-۱. تکبر، فخر فروشی و پرخاشگری.....
۳۰۹	۲-۲. مریدپروری.....
۳۱۸	۲-۳. تعصب و جزمیت.....

۳۲۱ ۲-۴. تجاوز به حریم خصوصی و افشای اسرار اشخاص
۳۲۴ ۳. نتیجه‌گیری
۳۲۹ فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۳۳۱ ۱. نتیجه‌گیری
۳۴۰ ۲. پیشنهادها
۳۴۵ کتابنامه
۳۴۵ ۱. عربی
۳۴۸ ۲. فارسی
۳۴۹ ۳. لاتین
۳۵۳ فهرست آیات
۳۵۷ فهرست روایات
۳۵۹ فهرست اشعار
۳۶۱ نمایه

پیشگفتار

رسانه‌های برخط و فضای گسترده مجازی که بر جهان کنونی سایه افکنده است، و تأثیر به‌سزایی در زندگی فردی و اجتماعی جوامع مختلف، اعم از توسعه‌یافته یا در حال توسعه، گذاشته است، مناسبت‌های خاص خود را می‌طلبد. بدون تردید مسوولیت‌سوزگانه به این مقوله، امری ساده‌لوحانه نزد ارباب خرد تلقی می‌شود. این مقوله نیز مانند دیگر مقوله‌های موجود در تاریخ فرهنگ و تمدن بشری، نیازمند درک صحیح و برنامه‌ریزی هوشمندانه است.

موضوع اخلاق و قواعد اخلاقی، بدون تردید، یکی از مسائل مهم جوامع کنونی و به طریق اولی فضای مجازی است. اگرچه بار اخلاق مدار در فضای حقیقی تا حدودی به دلیل شرایط کنش‌گرانه و مدخل برآوردهای فیزیکی در موارد بسیاری رعایت می‌شود، اما در فضای مجازی به دلیل فقدان برخورد مستقیم، بی‌توجهی به اخلاق تعاملی امری ساده خواهد بود؛ ازاین‌رو بسیاری از مناسبت‌های اخلاقی در فضای مجازی می‌تواند به راحتی به دست فراموشی سپرده شود.

از دیگر سوی امکان ارتباط در فضای مجازی، مرزها و مکتب‌ها را درنوردیده و این امر به تبع، فاصله‌های اعتقادی، مذهبی و علقه‌های مشترک را کم‌رنگ و کم‌رنگ‌تر می‌کند. به همین سبب نقش اخلاق دو سویه انسان‌ها نسبت به هم تقلیل می‌یابد.

سؤال اصلی این است که آیا می‌توان طبق قواعد جهان‌شمول برگرفته از

کتاب آسمانی که متعلق بر فطرت و سرشت انسانی و از مشترکات نوع بشر است، قوانین اخلاقی را در امپراطوری عظیم دنیای مجازی سامان داد؟ اگر پاسخ مثبت است، این امر با چه معیارهایی باید تبیین شود؟

فارغ از هر تعصبی، قوانین اخلاقی در دین مبین اسلام، می‌تواند مبنای زیربنایی برای شکل‌گیری اخلاق جهانی قرار گیرد؛ برای نمونه این فرمایش امام علی (ع) در نهج البلاغه که «بنده کس مباحث که خداوند تو را آزاد آفرید»، قلمرو جهان‌شمول است که مورد اتفاق نظر همهٔ ابنای بشر خواهد بود.

زاین‌رو در این کتاب، نگارندهٔ فاضل و محترم بر آن شده است که ضمن تبیین موضوع رسانه و مختصات آن و نظریه‌های گوناگون دربارهٔ آن، قواعدی را از قرآن کریم به نهج البلاغه شریف دریافت کرده و به شرح و بیان آن پردازد.

این کتاب نه در اصدا رساله دکتری نگارنده است، با بهره‌مندی از راهنمایی‌های دو تن از استادان برجسته علوم اسلامی، دوست ارجمند و فاضل گرانمایه، آیت‌الله دکتر سید مصطفی محقق داماد و نیز فرهیخته گرامی و استاد فلسفه اخلاق و اخلاق حرفه‌ای جناب آقای دکتر احد فرامرز قراملکی سامان یافته و اکنون پیش روی مخاطبان است. امید که این گام‌های آغازین مقدمه‌ای باشد برای تکمیل و انتقال این پیام به کاربران دنیای مجازی؛ ان شاء الله.

سید جمال‌الدین دین‌پرور